

Beunhazen in niemandsland

In hemelsnaam!

Arjo Klamer
Uitgeverij Ten Have
ISBN: 9025955010
Prijs: € 14,95

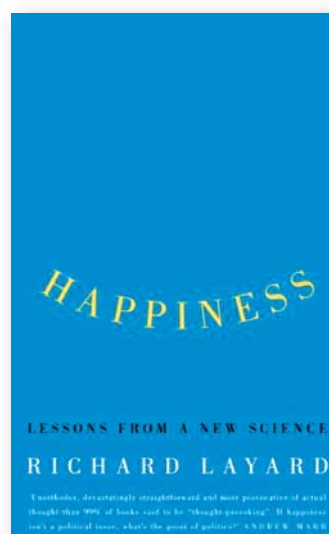
Zo op het oog lijkt hij van de weg geraakt. De econoom Arjo Klamer bemoeit zich met zaken die hem niet aangaan. Waar is hij in hemelsnaam mee bezig? Met economie houdt Klamer vol. En met recht en reden. Niet Klamer is de weg kwijt geraakt, maar de economische wetenschap. Zij heeft haar werkkerrein versmald tot de geldeconomie en is zo geworden tot een schrale wetenschap van triviale exactheid. De economie houdt zich bezig met hoe wij ons huis (oikos) inrichten, hoe wij onze keuzes maken. Waarden staan centraal. Hoe kiezen wij, welke ruil gaan wij aan?

Daarmee trekt de auteur zich niets aan van traditionele scheidslijnen: hij is filosoof, psycholoog, een beetje theoloog en opgeteld toch gewoon een econoom. Het gaat - als de basisbehoeften vervuld zijn - om meer dan geld en goederen. Het gaat om meer dan geldkapitaal. Het gaat evenzeer om sociaal kapitaal (gemeenschap: op wie kan ik rekenen?) en cultureel kapitaal (wie ben ik, wie zijn wij). Klamer heeft onmiskenbaar Ithaka bereikt. Dit boek is een eerste verkenning. Zeer relevant is zijn vertoog, maar nog weinig precies. Hij plaatst vraagtekens waar in zijn vak altijd uitroepetekens stonden.

Heel bijzonder vind ik dat hij - aarzelend nog - persoonlijk durft te zijn. Hij laat zichzelf niet buiten geding. Uit de literatuur weten we dat wie persoonlijk en specifiek durft te zijn, juist daardoor relevant voor anderen wordt. Bij Scheltema in Amsterdam ligt zijn boek niet bij de afdeling economie maar bij de afdeling filosofie. Dat is een amusante vergissing die in het boek helder uit de doeken wordt gedaan.

Het zou me niet verbazen als Happiness van Richard Layard wordt opgeborgen in de afdeling psychologie. Ook Layard is een econoom. Geen kleine jongen in zijn vak: hoogleraar aan de London School of Economics en lid van het Engelse Hogerhuis. Als geluk het hoogste goed is, waarom houden economen zich er dan niet mee bezig en spreken politici zich er niet over uit?

Het antwoord is: geluk is ongrijpbaar en voor iedereen anders. Maar dat geldt voor diensten ook. En na enige aarzeling (Adam Smith vond diensten niet relevant) zijn diensten erkend als een economisch goed. Geluk is minder ongrijpbaar dan we denken. De bronnen van geluk zijn empirisch vast te stellen, al was het maar uit het omgekeerde. Layard onderscheidt the 'big seven' oorzaken van geluk en ongeluk. Hier gaat het om: (familie)relaties, de financiële situatie - wie zei dat geld niet gelukkig maakt? - werk, gemeenschap (vrienden), gezondheid. En voorts: persoonlijke vrijheid en persoonlijke waarden. Op deze punten zijn we kwetsbaar. Onze geluksbeleving daalt sterk als op deze terreinen ons iets overkomt: scheiding, overlijden van een partner, ziekte van een kind, wegvallen van inkomen, werkloos

Happiness:

Lessons from a New Science

Richard Laynard
Uitgeverij: Allen Lane
ISBN: 0713997699
Prijs: £12.85 (Amazon)

worden. Gezondheid scoort hoog, maar is niet het belangrijkste. Leven in vrijheid is belangrijk en ook de mogelijkheid de eigen waarden te beleven (bijvoorbeeld godsdienstvrijheid) zijn van groot belang.

Layard zegt, als het goed is, niets nieuws. Wat merkwaardig is, is dat in de economie en de politiek geluk wordt genegeerd. Omdat het niet meetbaar zou zijn. Maar dat is het wél. De politiek zou hierop moeten worden afgerekend. In hoeverre draagt het beleid bij aan het geluk van de gemeenschap. Gelukt dient onderwerp te worden van de politieke discussie.

Er is een verband tussen inkomen en geluk, maar dit verband neemt af naarmate dit inkomen hoger is en in de basisbehoeften is voorzien. De politiek is geïnteresseerd in de uiterlijke omstandigheden en negeert de minder grijpbare bronnen van geluk. En daarmee dient zij de gemeenschap maar ten dele. Het verlangen naar zin en betekenis wordt genegeerd en de politiek en de gekozen economische ingrepen worden irrelevant of erger nog: contraproductief. Van bruto nationaal produkt naar bruto nationaal geluk.

Layard is, net als Klamer, een grensganger, een beunhaas in de beste betekenis van het woord. Hij combineert economie in haar traditionele betekenis met sociale en individuele psychologie. Vandaar zijn ondertitel: lessons from a new science. Wie wil weten waarom politici de aansluiting missen bij waar het de bevolking, waar het ons, om gaat, die leze dit boek. Een van de bronnen van ongeluk volgens Layard is onze voortdurende drang onszelf met anderen te vergelijken. Wij brengen voortdurend rangordes aan. Wie geneigd is tevreden in het leven te zijn doet er goed aan die vergelijkingsdrang te weerstaan. Wie geneigd is ontevreden te zijn, óók.

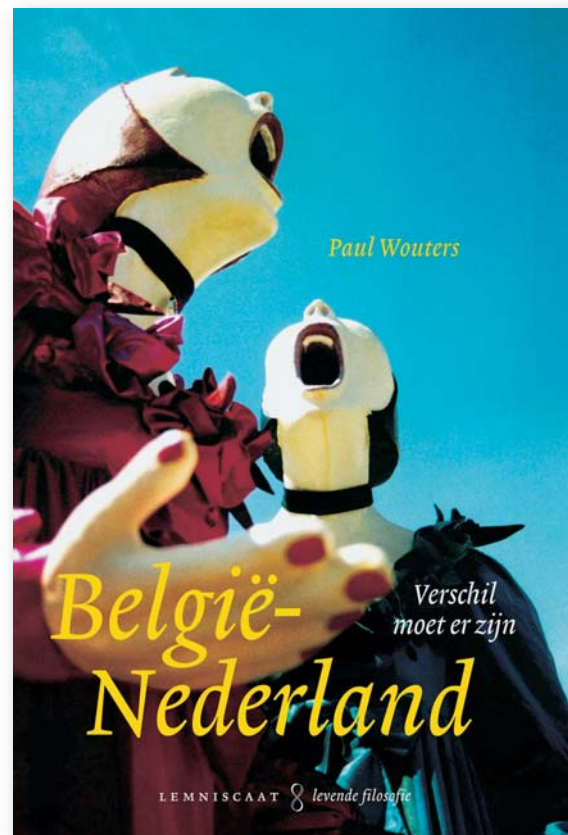

Tekst: drs. Harry G. Starren
algemeen directeur
de Baak Management
Centrum VNO-NCW

Is het dan handig Nederland met België te vergelijken?

Ja, maar je moet er rustig onder blijven. Paul Wouters is een deskundige door ervaring en door zijn filosofische blik. Met mild ironische blik zet hij ons, de Belgen en zichzelf te kijk. Het levert een verrijkende beschouwing op die lezers in beide landen tot lering strekt. En tot vermaak. Het kan anders, want elders gebeurt het anders. De rechtgeaarde lezer wordt er milder, toleranter. Zo treedt Wouters in de voetsporen van Herodotus. Kijken hoe anderen het doen, vergroot het begrip naar beide zijden. Rare jongens, die Hollanders. Rare jongens, die Belgen. En wat een geweldige waarnemer: Paul Wouters, die Belg onder de Hollanders en - na jaren hier - die Hollander onder de Belgen.

Zouden Belgen gelukkiger zijn? Soms wel. Maar lang niet altijd. Gelukkig.

België-Nederland

Paul Wouters
Uitgeverij: Lemniscaat
ISBN: 9056376969
Prijs: € 9,95